CZU: 639.2:504.45.06:349.6(478) **https://doi.org/10.59295/sum1(171)2023_06**

EVOLUȚIA REGLEMENTĂRILOR ÎN DOMENIUL PESCUITULUI, PROTECȚIEI ȘI FOLOSIRII RESURSELOR BIOLOGICE ACVATICE NATURALE

Dumitru BULAT, Nicolae ȘAPTEFRAȚI, Denis BULAT
Institutul de Zoologie al Universităţii de Stat din Moldova

Gheorghe AVORNIC
Universitatea de Studii Politice și Economice Europene ,,Constantin Stere”

Măsurile de reglementare a pescuitului în Republica Moldova care s-au aplicat de-a lungul anilor în ecosistemele naturale nu au fost întotdeauna eficiente – fie prin organizarea defectuoasă a exploatării resurselor piscicole, nerespectarea regimului de pescuit, neevaluarea stării resurselor piscicole, ineficacitatea măsurilor ameliorativ-piscicole ș.a., sau prin imperfecțiunea cadrului normativ.

În lucrarea de față în premieră se face o analiză a actelor normative existente în domeniul protecției resurselor biologice acvatice din Republica Moldova în aspect istoric și de conținut. De asemenea, s-a încercat integrarea armonioasă a rezultatelor științifice din domeniul ihtiologiei în cel al dreptului mediului.

În urma abordării multisistemice al cadrului normativ existent în domeniul exploatării și protecției resurselor biologice acvatice s-au înaintat recomandări și propuneri argumentate din punct de vedere științific pentru îmbunătățirea legislației în domeniu.

Cuvinte-cheie: *protecția resurselor biologice acvatice, act normativ, unelte de pescuit, dimensiuni minime permise pentru pescuit, prejudiciu de mediu.*

EVOLUTION OF REGULATIONS IN THE FIELD OF FISHERIES, PROTECTION AND USE OF NATURAL AQUATIC BIOLOGICAL RESOURCES

The fishing regulatory measures that have been applied over the years in the Republic of Moldova in natural ecosystems have not always been effective - either through the faulty organization of the exploitation of fish resources, non-compliance with the fishing regime, failure to assess the state of fish resources, the ineffectiveness of ameliorative measures etc., or through the imperfection of the normative framework.

In this paper, for the first time, an analysis of the existing normative acts in the field of protection of aquatic biological resources in the Republic of Moldova is made in historical and content terms. Also, an attempt was made to harmoniously integrate the scientific results from the field of ichthyology into that of environmental law.

Following the multi-systemic approach of the existing normative framework in the field of exploitation and protection of aquatic biological resources, scientifically argued recommendations and proposals were submitted to improve the legislation in the field.

Keywords: *protection of aquatic biological resources, regulatory act, fishing gear, minimum sizes allowed for fishing, environmental damage*.

Introducere

În spațiul românesc, primele atestări documentate privind numărul mare de ape bogate în pești valoroși, aparțin poetului Ovidiu, care încheia poemul Halieutica cu versurile ,,…și tu în ape străine slăvit *Acipenser*”; în afară de aceasta, se știe că la mesele regilor Burebista și Decebal se serveau fripturi de sturioni și uriașe castroane cu icre negre [1].

Unele surse istorice mărturisesc că în secolele X−XIX, peștele era cam rar utilizat în alimentația populației băștinașe, folosit mai mult, după cum zice o vorbă veche din țărani, ,,pentru a îndulci hrana”. Grație ciobănitului dezvoltat, se consuma în special brânza, cașul, pastrama sărată și afumată. În pofida acestui fapt, în

perioada creștinismului, „dezlegările" cu pește la masa de post au determinat într-o măsură considerabilă dezvoltarea pescuitului și a pisciculturii tradiționale [2].

În vechiul drept moldovenesc amintim de reguli, „pravile" privind ocrotirea unor resurse naturale, precum pădurea, apele, solul, regnul animal etc. Începând cu Evul Mediu, moldovenii își reglementau relațiile între ei prin intermediul unei totalități de obiceiuri și tradiții populare orale, care au fost cristalizate de-a lungul secolelor, fiind denumite în popor „obiceiul pământului", persistând în Moldova aproape până în epoca modernă. Primele încercări de reglementare a raporturilor dintre om și natură datează cu perioada domniei lui Ștefan-cel-Mare (1457-1504), care, fiind preocupat de protejarea vânatului și a altor resurse naturale, a dat „legea braniștii" – lege care proteja flora și fauna sălbatică în anumite locuri, adică interzicea orice activitate de folosire a resurselor naturale pe anumite teritorii. Astfel, braniștea reprezenta un „loc oprit unde nimeni nu avea voie să vâneze, să pescuiască, să pășuneze vitele și nici măcar să cosească fânul fără voia stăpânului, cei care încălcau legea fiind aspru pedepsiți cu pedeapsă corporală și confiscarea a tot ceea ce aveau asupra lor când săvârșeau fapta" [50, 121].

Folosirea plaselor este atestată într-un document din 6 iunie 1455 emis de Petru Aron „nimeni să nu îndrăznească să facă năvoade în hotarul lor» [3].

Metode și materiale aplicate

Principalele surse de informare naționale referitoare la legislația de mediu și starea resurselor biologice acvatice sunt:

1. Site-ul oficial al actelor normative în format electronic *legis.md* [4]*;*
2. Lucrările științifice ale Institutului de Zoologie [5];
3. Rapoarte anuale ale Inspectoratului de Stat pentru protecția și reproducerea resurselor piscicole și reglementarea pescuitului și ale Serviciului Piscicol de Stat [6];
4. Anuarele Inspectoratului pentru Protecția Mediului din Republica Moldova [7]
5. Alte studii relevante existente în acest domeniu.

Rezultate obținute și discuții

Pe teritoriul Republicii Moldova, începând cu anul 1918 pescuitul peștelui și a altor organisme acvatice folositoare în toate obiectivele acvatice a fost reglementat de Legea asupra pescuitului din 10 octombrie 1896 cu modificările și completările din 23 noiembrie anul 1939, elaborată de marele naturalist român Grigore Antipa (1867-1944) [8, 9, 10]. Această lege se caracterizează printr-o structură științifică care determină forma și dimensiunile uneltelor de pescuit folosite, dimensiunile minime la pești, locurile și timpul când pescuitul este permis ori interzis, precum și penalitățile privind delictul și contravențiile respective. Legea respectivă era structurată pe 8 capitole – Dispoziţiuni generale; Despre drept de pescuit; Exercițiul pescuitului; Conservarea și poliția pescuitului; Despre regiunile de cruțare; Despre înlăturarea stricăciunilor aduse pescăriei prin industrii, navigație, agricultură; Măsuri pentru regularea râurilor și apelor naturale și pentru punerea în valoare a pescăriilor; Instrucțiuni și penalități.

Prin regulamentul Legii erau determinate:

- Ordinea exploatării bazinelor piscicole amplasate pe proprietățile statului și proprietățile particulare;
- Epocile și timpul când pescuitul diferitor specii de pești este interzis, în sensul asigurării reproducerii și se stabilea anual în perioada 15 aprilie – 15 iunie pentru următoarele specii de pești: morun, nisetru, păstrugă, bogzar (se are în vedere puiet de viză), viză, cegă, șip, șalău, crap, lin, mreană, scobar, morunaș, cosac, plătică, batcă, caracudă, văduviță, roșioară, babușcă în fluviul Dunărea și râul Prut. În toate celelalte râuri, confluenții lor, interzicerea pescuitului în perioada reproducerii naturale era totală (dar nu limitată pe specii);
- Dimensiunile minime a diferitor specii de pești: morun – 100 cm, nisetru – 70 cm, păstrugă – 70 cm, bogzar (se are în vedere puiet de viză) – 50 cm, viză – 80 cm, șip – 80 cm, cegă – 35 cm, șalău – 30, lin – 20 cm, mreană – 25 cm, scobar – 20 cm, morunaș – 20 cm, cosac – 20 cm, plătică – 20 cm, batcă – 15 cm, văduviță – 20 cm, babușcă – 15 cm, roșioară – 15 cm, păstrăv indigen – 20 cm, lostriță – 60 cm, raci – 8 cm;
- Procedeele și instrumentele interzise pentru pescuit: pescuitul cu dinamita sau orice altă materie explozibilă, curent electric, sticle cu var nestins, materii narcotice sau otrăvitoare de natură animală sau vegetală, cu sulițe, furci, ostii, greble, prin împușcare cu arme de foc, cu reflectoare, faruri, făclii, lămpi, lumini;
- Dimensiunile instrumentelor pentru pescuit: năvodul, volocul, halăul, prostovolul, vârșa, plasele

și orice alte instrumente împletite a căror ochi măsurați n-au cel puțin 4 cm pe latură erau interzise pentru pescuit. Toate instrumentele (sculele) de pescuit afară de undiță, anual, la epoca eliberării permisului pentru pescuit se marcau prin aplicarea de plumburi cu număr de ordine și denumirea instituției.

Luând în considerație că bazinele piscicole erau folosite și în alte scopuri (hidroconstrucție, navigație, necesități agricole, deversarea în bazinele piscicole a reziduurilor și apelor poluate de la stabilimente industriale și agricole) legea prevedea construcția trecătorilor (scărilor) de pești în cazurile stabilirii în cursurile de ape a zăgazurilor, stăvilarelor. De asemenea, era interzisă deversarea apelor poluate și exploatarea turbinelor fără echiparea lor cu site metalice pentru prevenirea pătrunderii peștelui în turbine.

Totodată, trebuie evidențiat că legea respectivă a avut și un șir de neajunsuri importante, nefiind reflectate în conținutul său așa aspecte importante precum: – stabilirea (limitarea) cotelor anuale pentru pescuit și repartizarea pe bazine acvatice, reglementarea dimensiunilor sculelor și numărul acestora permise pentru pescuit, stabilirea capturilor maxime a peștilor sub dimensiunile minime legale, evidența capturilor, structura cantitativă și calitativă a lor ș.a.

În perioada anilor 1945-1955 pe teritoriul Republicii Moldova s-a aplicat actul normativ „Cu privire la reglementarea pescuitului și protecția resurselor piscicole” aprobat de Hotărârea Guvernului URSS din 25 septembrie a. 1935 în care a fost specificată determinarea și clasificarea bazinelor piscicole, ordinea exploatării resurselor piscicole [11].

Din a. 1955 și până în a. 1969 în bazinele piscicole au funcționat Regulile pescuitului în bazinul Mării Negre în limitele teritoriale ale Federației Ruse, Ucrainei și Republicii Moldova în care s-au specificat reglementarea pescuitului industrial, sportiv-amatoristic și în scopuri științifice [12]. Bazinele piscicole sau zonele pentru pescuitul industrial erau atribuite de către Inspectoratul Piscicol de Stat, în primul rând, întreprinderilor de stat specializate în pescuit și piscicultură gratuit în baza unui contract fără termen. Pescuitul sportiv-amatoristic se permitea numai pentru consumul personal tuturor cetățenilor, gratuit, în toate bazinele piscicole, cu excepția rezervațiilor naturale, crescătoriilor piscicole, zonelor pentru pescuitul industrial cu respectarea regulilor de pescuit. Pescuitul în scopuri științifice se permitea în toate bazinele piscicole naturale (inclusiv și în zonele interzise pentru pescuit), în orice timp cu orice unelte sau metode de pescuit în baza autorizației eliberate de Inspectoratul Piscicol de Stat.

În aceste reguli au fost stabilite dimensiunile minime legale pentru pescuitul principalelor specii de pești: șalău – 34 cm, plătică – 28 cm, morunaș – 21 cm. Însă la determinarea lor nu s-a luat în considerație particularitățile bazinelor și biologia speciilor principale. Așadar, dimensiunile minime legale a peștilor erau micșorate, contribuindu-se la pescuirea peștilor sub dimensiunile minime legale și respectiv au fost depășite semnificativ limitele admise.

În a. 1969 au fost puse în aplicare Regulile noi de pescuit în bazinul Mării Negre, în care, în primul rând, s-au modificat dimensiunile minime legale: șalău - 38 cm, plătică – 30 cm, somn – 60 cm, avat – 40 cm, sabiță – 40 cm, crap – 32 cm, morunaș – 26 cm, văduviță – 22 cm, lin – 20 cm, ocheană – 18 cm, scrumbie-de-Dunăre – 17 cm, caras argintiu – 15 cm [13].

Pescuitul maximal admis al peștelui sub dimensiunile minime legale a fost stabilit de 8 % la speciile reglementate din capturile totale. Pentru limitarea pescuirii puietului se permitea numai plasele cu mărimea ochiului pe latură nu mai mic de 50 mm pentru speciile de talie mare (șalău, plătică, crap) și de 32 mm pentru speciile de talie medie (*ocheană, sabiță, morunaș, scrumbie*). Totodată trebuie de remarcat că în Regulile Pescuitului în bazinul Mării Negre au fost incluse un șir de restricții cu scopul ameliorării stării resurselor piscicole: - pescuitul în gropile pentru iernatul peștelui; orice pescuit pe parcursul anului în zonele de 500 m în amonte și aval de baraj, stăvilare, poduri; pescuitul prin gonire, cu scule înțepătoare; folosirea (fără acordul Inspectoratului Piscicol) metodelor și sculelor noi pentru pescuit. De asemenea, s-a interzis excavarea pietrișului și nisipului în zonele de reproducere și în gropile pentru iernatul peștelui; folosirea apei (fără acordul Inspectoratului Piscicol) din bazinele piscicole pentru necesitățile industriilor și pentru irigare; deversarea apelor reziduale neepurate; aclimatizarea, fără acordul Inspectoratului Piscicol a speciilor noi de pești.

Prin Hotărârile Consiliului de Miniștri al URSS nr. 833 din 25.10.1974 și al Consiliului de Miniștri al RSSM nr. 389 din 27.11.1974 s-au stabilit taxele pentru recuperarea prejudiciului cauzat resurselor piscicole prin încălcarea prevederilor Regulilor de pescuit de către persoanele fizice (Tabelul. 2).

Speciile de pești sau alte organisme acvatice	**Despăgubirile pentru un exemplar de pește sau organisme acvatice indiferent de dimensiuni și greutate (ruble)**
- morun	- 400
- nisetru, păstrugă, viză, hibrizi ai acipenseridelor	- 100
- cegă, mreană	- 30
- anghilă, scrumbie de Dunăre	- 20
- văduviță, ocheană mare, somn	- 10
- morunaș, crap, cosaș, sânger, novac, scoicar	- 5
- șalău, plătică, avat, ocheană	- 3
- caras argintiu	- 2
- rac	- 1

Prin ordinul Direcției Bazinale pentru protecția resurselor piscicole ,,Zapcerrâbvod" nr. 148 din 23 octombrie 1983 au fost aprobate Regulile pescuitului sportiv-amatoristic a peștilor și altor organisme și plante acvatice în bazinul Nord-Vestic al Mării Negre [14]. Aceste reguli acordă mai multe priorități Asociațiilor Vânătorilor și Pescarilor Amatori. S-au delimitat drepturile pescarilor – membri ai Asociațiilor Pescarilor și Vânătorilor în bazinele de folosință generală care puteau pescui până la 5 kg de pește într-o zi și pescarii amatori nemembri ai Asociațiilor Vânătorilor și Pescarilor amatori doar 3 kg pește/zi. De asemenea, și numărul de cârlige s-a delimitat – 10 cârlige pentru membri asociațiilor și 5 cârlige pentru nemembri.

În unele bazine piscicole sau sectoare, cu acordul Inspectoratului Piscicol de Sat, Asociațiile Vânătorilor și Pescarilor amatori în bază de contract-angajament se puteau organiza gospodării piscicole specializate pentru pescuitul sportiv amatoristic. După îndeplinirea angajamentelor contractuale aceste obiective acvatice se transmiteau Asociațiilor Vânătorilor și Pescarilor Amatori care determinau regimul de pescuit. Pescuitul în aceste bazine se efectua contra-plată. Mărimea plății era determinată de către asociații. Unele categorii de cetățeni erau eliberați de plată – membrii onorifici ai Asociațiilor Vânătorilor și Pescarilor Amatori, președinții asociațiilor raionale, inspectorii piscicoli voluntari, invalizii și participanții la cel de-al II-lea Război Mondial și copii cu vârsta de până la 14 ani.

Pentru lacul de acumulare Costești-Stânca la 29 iunie a. 1984 prin ordinul nr. 343 al Ministrului Gospodăriei Piscicole al URSS s-au aprobat Regulile pescuitului în l.a. Costești-Stânca elaborate în baza recomandărilor Comisiei mixte Sovietico-Române din decembrie 1983 [15]. Regulile pescuitului au determinat termenii de prohibiție a pescuitului pentru asigurarea condițiilor normale de reproducere, anual, pentru un termen de 30 zile în perioada 1 aprilie-30 iunie. De asemeni, s-au stabilit mărimea minimă a ochiului pe latură la plase și ave – 50 mm, voloace și năvoade în matiță de 24 mm și la vintire – 24 mm.

Mărimile minime admise pentru pescuitul peștelui: babușcă – 15 cm, văduviță – 20 cm, avat – 20 cm, lin – 20 cm, pietrar – 20 cm, mreană – 25 cm, plătică – 20 cm, morunaș – 26 cm, caras argintiu – 12 cm, roșioară - 15 cm, obleț – 10 cm, crap – 30 cm, somn – 50 cm, șalău – 35 cm, clean – 28 cm, sânger și novac – 30 cm, sabiță – 25 cm.

În lacul Cahul și în fl. Dunărea, în limitele teritoriale ale Republicii Moldova, în perioada aa. 1968-1993, s-au aplicat ,,Regulile pescuitului în apele fluviului Dunărea și apele accesorii în hotarele URSS", dar activități privind valorificarea piscicolă nu s-au efectuat, cu excepția pescuiturilor de control și în scopuri științifice [16].

Din a. 1993 până în a. 1995 în Republica Moldova s-a aplicat ,,Regulile cu privire la protecția resurselor piscicole și reglementarea pescuitului în bazinele piscicole din Republica Moldova" în care era prevăzut că pescuitul industrial, sportiv și amatoristic în bazinele piscicole se desfășoară numai în bază de contract (pescuitul sportiv și amatoristic se permitea numai membrilor Asociațiilor Vânătorilor și Pescarilor Amatori) [17]. Crescătoriile de pește și alte obiecte construite pentru compensarea prejudiciului cauzat resurselor piscicole se exploatau conform deciziilor Consiliului Ihtiologic și supravegheate de către Inspecția Piscicolă.

Mărimea ochiului pe latură a uneltelor de pescuit s-a stabilit în baza recomandărilor instituțiilor științifice: la năvoade - în matiță – 36 mm și în aripi – 50 mm; la ave și plase – 55 mm; ietre – 36 mm.

Dimensiunile minime legale admise pentru pescuit s-au stabilit în corespundere cu particularităţile biologice ale speciilor de peşti şi caracteristicile fizico-chimice şi hidrobiologice ale bazinelor piscicole (în cm): – crap – 32 cm, plătică – 30 cm, lin – 20 cm, văduviţă – 24 cm, roşioară – 15 cm, clean – 28 cm, caras argintiu – 17 cm, morunaş – 26 cm, babuşcă – 15 cm, ocheană – 18 cm, sabiţă – 24 cm, batcă – 15 cm, scobar – 25 cm, obleţ – 10 cm, avat – 40 cm, şalău – 38 cm, mreană – 30 cm, sânger/novac - 30 cm (în lacul refrigerent Cuciurgan – 50 cm), ştiuca – 32 cm, somn – 60 cm, scrumbie – 20 cm, raci – 10 cm, scoici de rău – 9 cm, broaşte – 30 g/exp. Pescuitul peştelui sub dimensiunile minime legale s-a stabilit de 10 % din captura totală.

Începând cu a. 1995 şi până în a. 2006 pescuitul peştilor şi a altor organisme acvatice era reglementat în baza „Regulamentului cu privire la protecţia resurselor piscicole şi reglementarea pescuitului din bazinele piscicole din republică”, Anexa nr. 2 al Legii regnului animal nr. 439 – XIII din 27.04.1995 [18]. Pe lângă autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi protecţia mediului înconjurător (Departamentul Protecţia Mediului Înconjurător) s-a constituit Consiliul Ihtiologic ca organ coordonator şi consultativ pentru desfăşurarea investigaţiilor ştiinţifice în domeniul protecţiei, reproducerii şi folosirii raţionale a resurselor piscicole şi era format din specialişti calificaţi în domeniul ihtiologiei, protecţiei resurselor piscicole din instituţiile ştiinţifice de profil, instituţiile de învăţământ, întreprinderi piscicole şi din alte organizaţii. Conform „Regulamentului cu privire la protecţia resurselor piscicole şi reglementarea pescuitului din bazinele piscicole din republică” pescuitul peştelui şi a altor organisme acvatice în bazinele piscicole se efectuează numai în baza autorizaţiei eliberate persoanelor fizice şi juridice de către Serviciul Piscicol contra plată. Pescuitul industrial se efectuează de către persoanele juridice în baza licenţelor eliberate de către autoritatea centrală abilitată cu protecţia mediului înconjurător cu respectarea normelor prevăzute în „Regulamentul cu privire la protecţia resurselor piscicole şi reglementarea pescuitului din bazinele piscicole din republică” şi condiţiilor prescrise în contractul încheiat cu Serviciul Piscicol.

Dimensiunile minime legale ale peştilor şi dimensiunile ochiului pe latură la sculele pentru pescuit, precum şi pescuitul peştelui sub dimensiunile legale au rămas neschimbate.

Pentru aplicarea măsurilor raţionale şi unificate de protecţie a resurselor biologice acvatice şi reglementarea pescuitului şi în scopul gestionării şi exploatării durabile a resurselor piscicole, dezvoltării acvaculturii şi cooperarea în domeniul cercetărilor ştiinţifice în bazinul râului Prut între Guvernele Republicii Moldova şi României la 01 august a. 2003 s-a încheiat „Acordul privind cooperarea în domeniul protecţiei resurselor piscicole şi reglementarea pescuitului în r. Prut şi în l.a. Stânca-Costeşti” având ca anexă şi „Regulamentul de exercitare a pescuitului în r. Prut şi în l.a. Stânca-Costeşti” care este alcătuit din cinci compartimente: Perioade, durate şi zone de prohibiţie a pescuitului; Protecţia resurselor piscicole; Condiţiile pentru exercitarea pescuitului în scop recreativ/sportiv; Dimensiunile minime ale exemplarelor de peşti şi ale mărimii laturii ochiului; Diverse [19]. Principale domenii de cooperare ale părţilor sunt: gestionarea şi exploatarea durabilă a resurselor piscicole, dezvoltarea acvaculturii şi cercetările ştiinţifice de evaluare a stării resurselor piscicole. S-au stabilit următoare dimensiuni minime (în cm) ale exemplarelor de peşti care pot fi reţinute la pescuit:

⇔Avat (*Aspius aspius*) 40	⇔ Plătică (*Abramis brama*) 25
⇔Babuşcă (*Rutilus rutilus*) 15	⇔ Rizeafca (*Alosa tanaica*) 15
⇔Batca (*Blicca bjoerkna*) 15	⇔ Roşioară (*Scardinius erythrophthalmus*) 15
⇔Biban (*Perca fluviatilis*) 12	⇔ Sânger (*Hypophtalmichtys molitrix*) 40
⇔ Caras (*Carassius auratus*) 15	⇔ Scobar (*Chondrostoma nasus*) 25
⇔Clean (*Leuciscus cephalus*) 28	⇔ Scrumbie de Dunare (*Alosa immaculata*) 22
⇔ Cosac (*Abramis sp.*) 25	⇔ Somn (*Silurus glanis*) 60
⇔ Cosaş (*Ctenopharyngodon idella*) 40	⇔ Şalău (*Sander lucioperca sp*.) 40
⇔ Crap (*Cyprinus carpio*) 35	⇔ Ştiucă (*Esox lucius*) 40
⇔ Morunaş (*Vimba vimba*) 25	⇔ Văduviţă (*Leuciscus idus*) 30
⇔ Mreana (*Barbus barbus*) 27	⇔ Raci 10
⇔ Novac (*Aristichtys nobilis*) 40	⇔ Scoici 8
⇔ Oblete (*Alburnus alburnus*) 12	⇔Broaşte 30 g/ex.

Pescuitul recreativ/sportiv este permis numai în cursul zilei și se practică numai de pe mal cu cel mult 2 undițe sau 2 lansete cu câte 2 cârlige fiecare, iar în timpul unei zile se poate pescui cel mult 5 kg pește sau numai un singur exemplar dacă masa lui corporală depășește 5 kg.

În anul 2006 a fost adoptată legea nr. 149 din 08.06.2006 privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura [20]. Prin această lege s-au efectuat un șir de modificări radicale în protecția resurselor biologice acvatice, exploatarea resurselor piscicole și reglementarea pescuitului. Inițial, această lege prevedea desfășurarea pescuitului industrial/comercial de către persoanele fizice și juridice contra plată în baza unei autorizații și a unui contract de atribuire a sectorului de pescuit cu prescrierea obligațiunilor speciale de efectuare a măsurilor ameliorativ-piscicole de menținere, exploatare rațională și de protecție a resurselor piscicole, încheiat cu Serviciul Piscicol.

Dimensiunile minime legale a peștilor admise pentru pescuit și dimensiunile pe latură a ochiului de plasă a uneltelor de pescuit au rămas identice cu „Regulamentul cu privire la protecția resurselor piscicole și reglementarea pescuitului" din Legea Regnului animal nr. 439-XIII din 27.04.1995 [18].

Însă pe parcursul anilor (Legea nr. 280-XVI din 14.12.07, Legea nr. 206-XVI din 09.10.08, Legea nr. 240 din 29.12.15, Legea nr. 164 din 20.07.17, Legea nr. 185 din 21.09.17, Legea nr. 36 din 16.03.18, Legea nr. 7 din 05.04.18) la recomandările autorității centrale abilitate cu gestiunea resurselor naturale și protecția mediului înconjurător (în multe cazuri fără argumentarea științifică a instituțiilor de cercetări în domeniu) s-au efectuat un șir de modificări dintre care unele au dus la contraziceri, neclarități și interpretarea incorectă sau numai în interes departamental a multor articole, creând confuzii în aplicarea Legii fondului piscicol nr. 149 din 08.06.2006 [4].

În urma acestor modificări pescuitul comercial nu se mai practică în baza contractelor de repartizare a sectoarelor pentru pescuit, dar se efectuează în baza certificatului de atribuire a cotelor de pescuit, fără prescrierea obligațiunilor speciale de ameliorare și protecție a faunei piscicole. Se permite pescuitul reproducătorilor fără specificarea cerințelor și condițiilor față de solicitanții acestui pescuit, transformându-l în pescuit comercial sau braconaj care se desfășoară fără plată și supraveghere.

S-au redus semnificativ zonele de prohibiție a pescuitului în locurile de reproducere naturală și zonele de aglomerație a peștelui, acestea din urmă micșorându-se de la 500 m în aval și amonte de toate podurile pe fluviul Nistru și râul Prut până la 100 m.

Reducerea zonelor de prohibiție a pescuitului și practicarea pescuitului (comercial, sportiv/amatoristic și de agrement) în aceste zone contribuie la deteriorarea și distrugerea boiștilor, gropilor pentru iernat și diminuarea loturilor de reproducători și a efectivelor populațiilor speciilor valoroase de pești.

Tronsonul situat nemijlocit în aval de barajul Dubăsari (km 356 în aval până la km 335) este o zonă ecologică deosebit de sensibilă (sunt localizate numeroase boiști ale speciilor litofile de pești care se reproduc pe substrat nisipos-pietros, zonă de concentrare a peștilor în timpul migrațiilor reproductive, trofice și de iernare ș.a.). Acest fapt indică asupra necesității imperative de a lua sub regim de protecție strictă zona respectivă, ceea ce se află în contradicție integrală cu „amendamentele recente" a legii care o reduce nejustificat până la 300 de metri (art. 40, alin. (1)).

În lege nu sunt specificate bazinele (zonele, sectoarele), unde este permis pescuitul comercial/industrial. De asemenea, nu sunt prevăzute delimitările zonelor și sectoarelor de practicare a pescuitului comercial/industrial și pescuitul sportiv/amatoristic și de agrement.

Cum se poate obliga persoanele fizice și juridice care practică pescuitul industrial/comercial să asigure acțiuni de protecție a resurselor piscicole sau efectuarea măsurilor ameliorativ-piscicole dacă pescarii sportivi/amatori pescuiesc laolaltă pe aceleași sectoare cu pescarii care practică pescuitul industrial/comercial? Cum se asigură în asemenea situații respectarea și evidența cotelor de pescuit stabilite, limitarea la unitate de efort și structura cantitativă și calitativă a capturilor?

În art. 12, *alin. (8)* este stipulată mărimea plății de 9000 lei pentru o cotă, însă nu este concretizat ce constituie o (una) cotă pentru pescuitul comercial (1 kg, 10 kg, 100 kg ……. 1000 kg?).

În art. 17, *alin. (4)* este stipulat că pescuitul comercial se efectuează cu năvoade, ave, plase și ietere, iar în art. 38 *lit. o)* se interzice tragerea năvoadelor.

În art. 21, *lit. h)* persoanele fizice și juridice care practică pescuitul comercial sunt obligate să efectueze

lucrări curente de întreținere și amenajare a canalelor și gârlelor care alimentează obiectivele acvatice naturale și să întreprindă măsuri pentru combaterea epizootiilor și a dăunătorilor resurselor biologice acvatice fără specificarea surselor de finanțare cu mijloace bănești și cine determină tipul și volumul lucrărilor.

În art. 19, *alin. (4)* pescuitul reproducătorilor se face în baza unei autorizații speciale eliberate de către Agenția de Mediu pentru un an calendaristic care se transformă în pescuit comercial sau braconaj și se desfășoară fără supraveghere și plată. De fapt, pescuitul reproducătorilor trebuie să se permită numai în perioadele și locurile concrete, cu scule și prin metode stabilite de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului în baza recomandărilor instituțiilor științifice în domeniu și în cantități (specie, gen) care nu ar afecta potențialul reproductiv natural al ecosistemelor acvatice naturale.

De asemenea, sunt neclarități și în art. 42, *alin. (5)* care prevede că „mijloacele bănești de reparație a prejudiciului cauzat resurselor biologice acvatice din amenajările piscicole se virează la contul agenților economici deținători ai acestor amenajări”, nespecificându-se care prejudiciu (în urma căror acțiuni – pescuit, poluare, deversarea apei din obiectivele acvatice artificiale ș.a.).

Rolul organelor pentru protecția resurselor piscicole în reglementarea pescuitului.

Sarcinile legate de formarea și exploatarea rațională a resurselor piscicole și reglementarea pescuitului în bazinele piscicole naturale de-a lungul timpului i-au fost atribuite Inspectoratului Piscicol de Stat, având ca obligații de bază:

- protecția resurselor piscicole și altor hidrobionți, elaborarea și realizarea măsurilor pentru reproducerea speciilor valoroase de pești și reglementarea pescuitului;
- planificarea, organizarea și efectuarea lucrărilor pentru sporirea resurselor biologice acvatice, reproducerea artificială și naturală-dirijată a speciilor valoroase de pești, aclimatizarea speciilor noi, ameliorarea piscicolă și populare bazinelor, asigurarea măsurilor ameliorative, salvarea puietului speciilor valoroase ș.a.;
- supravegherea stării bazinelor piscicole și efectuarea lucrărilor pentru prevenirea poluării și altor acțiuni antropice distructive (excavarea nisipului, prundișului și petrei de râu, pomparea apei în scopuri industriale și irigație, instalarea conductelor și cablurilor ș.a.);
- evaluarea prejudiciilor cauzate resurselor biologice acvatice în urma activităților productive și avizarea proiectelor pentru construcția instalațiilor hidrotehnice și întreprinderilor industriale și agricole care deversează apele reziduale în bazinele piscicole.

În cadrul Inspectoratului Piscicol a funcționat serviciul de control și observații ihtiologice responsabil de [21, 22, 23]:

- evidența și caracteristica bazinelor piscicole naturale;
- cartarea și pașaportizarea bazinelor piscicole;
- colectarea materialului ihtiologic cu privire la componența specifică și structura gravi-dimensională a capturilor și prelucrarea primară a acestui material;
- întocmirea șirului distribuției grupelor de vârstă, structurii gravi-dimensionale (lungimii și masei) speciilor principale de pești și calcularea valorilor medii;
- colectarea materialelor cu referire la intensitatea migrațiilor reproductive, termenii migrațiilor, componența și abundența loturilor de reproducători, gradul de folosire a boiștilor, termenii și caracterul depunerii pontelor;
- evidența zonelor principale de dezvoltare și creștere a puietului, colectarea materialelor cu privire la pescuitul și dimensiunile minime legale a capturilor din sculele pentru pescuit în bazinele piscicole;
- supravegherea condițiilor de iernare a speciilor principale pentru pescuit – termenii iernării, gradul de folosire a gropilor de iernare, regimul termic și gazos, evidența cazurilor de asfixiere a peștelui în gropile pentru iernat, elaborarea măsurilor pentru profilaxia și lichidarea cazurilor de asfixiere;
- înregistrarea și evidența modificărilor indicilor hidrologici și a regimului hidrochimic și evaluarea influenței asupra ciclului anual de viață a peștilor (migrări reproductive, reproducerea naturală, dezvoltarea alevinilor, îngrășarea și iernarea);
- identificarea cazurilor de pieire a peștilor și altor organisme acvatice, participarea la elaborarea măsurilor de prevenire. Asigurarea colectării și prelucrării materialului ihtiologic în cazurile intoxicării peștelui și altor organisme acvatice în rezultatul poluării cu ape reziduale, pesticide și alte substanțe toxice, și determinarea prejudiciului cauzat resurselor piscicole;

- colectarea materialului cu privire la influența debitelor și regimului hidrologic asupra condițiilor de reproducere și iernare cu scopul determinării regimului și debitelor optimale pe cursurile de apă regularizate;
- organizarea observațiilor ihtiologice la prizele de alimentare cu apă;
- colectarea și generalizarea materialelor statistice a pescuitului industrial/comercial;
- supravegherea asupra regimului de pescuit (mărimile minime legale, procentul pescuitului sub dimensiunile legale, dimensiunile minime a ochiului pe latură, locurile interzise pentru pescuit, termenii, sculele și metodele de pescuit). Elaborarea argumentărilor biologice de îmbunătățire a regimului de pescuit;
- evidența cantitativă și componența specifică a capturilor pescuitului amatoristic/sportiv;
- stabilirea în comun cu instituțiile științifice a productivității piscicole naturale (lacurile de acumulare Dubăsari, Cuciurgan, Costești-Stânca, lacurile Beleu și Manta ș.a.) și a formulelor de populare adecvate pentru valorificarea potențialului productiv a acestor ecosisteme.

În lumina acestor sarcini se realiza protecția resurselor piscicole și altor organisme acvatice animale sau vegetale și supravegherea respectării regulilor pescuitului. Se desfășurau lucrări pentru asigurarea reproducerii resurselor piscicole (reproducerea artificială, natural-dirijată, aclimatizarea și ameliorarea piscicolă a bazinelor, salvarea puietului, valorificarea piscicolă a lacurilor de acumulare, supravegherea funcționării instalațiilor pentru protecția peștilor la prizele de alimentare cu apă, extinderea suprafețelor existente și crearea suprafețelor noi pentru reproducerea naturală a peștilor în lacurile de acumulare Dubăsari, Cuciurgan, Costești-Stânca, Manta, Beleu ș.a.).

Luând în considerație condițiile hidrologice deosebite în golful Goieni și amplasarea lui față de l.a. Dubăsari, în a. 1972 la recomandarea Inspectoratului Piscicol de Stat, Institutului de Zoologie și Stațiunii de Cercetări în Domeniul Pisciculturii s-a creat rezervația științifică „Golful Goieni" (în prezent „Iagorlâc").

Anual, după a. 1969, în l.a. Dubăsari, golful Goieni și lacurile Manta (după a. 1992 și în l.a. Costești-Stânca) Inspectoratul Piscicol de Stat, în comun cu instituțiile științifice și întreprinderile piscicole instalau cuiburi artificiale pentru depunerea icrelor. Trebuie remarcat faptul că în perioada aa. 1978-1990, eficacitatea cuiburilor artificiale pentru depunerea icrelor instalate numai în lacul de acumulare Dubăsari, anual, constituia 19,4 tone producție piscicolă.

În golful Goieni, începând cu a. 1969 a funcționat centrul de reproducere artificială și dirijată a speciilor valoroase (șalău, plătică, știucă, crap), alevinii și puietul cărora era populat în lacul de acumulare Dubăsari. În vederea sporirii productivității piscicole naturale în lacul de acumulare Costești-Stânca în a. 2000 a fost creat un asemenea centru, însă din cauza abordării superficiale a acestei activități de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale și protecția mediului a funcționat doar până în a. 2008 și cu mult sub capacitatea de proiectare.

De asemenea, anual, lacurile de acumulare Dubăsari, Cuciurgan și Costești-Stânca, erau populate cu puiet de specii valoroase în formule (cantitativ și calitativ) recomandate de instituțiile științifice.

În cursurile inferioare ale fl. Nistru și r. Prut, în zonele inundabile se desfășurau lucrări de curățare, de colmatare și adâncire a gârlelor și canalelor colmatate pentru asigurarea migrării puietului în cursurile de apă.

Prin Legea nr. 185 din 21.09.17 pentru modificarea și completarea unor acte legislative Serviciul Piscicol a fost desființat iar obligațiile și drepturile care i-au fost atribuite s-au repartizat între Inspectoratul pentru Protecția Mediului și Agenția de Mediu. Această modificare a Legii nr. 149 din 08.06.2006, precum și următoarele care s-au produs în perioada aa. 2017-2021 au dus la degradarea și mai profundă a instituției protecției resurselor biologice acvatice.

De menționat că aceste circumstanțe de erodare legislativă, precum și lipsa evidenței și evaluării stării resurselor piscicole din partea Ministerului Mediului nu pot garanta conservarea biodiversității și menținerea echilibrului biologic în ecosistemele acvatice naturale.

Concluzii

1. Măsurile de reglementare a pescuitului care s-au aplicat de-a lungul anilor în bazinele piscicole naturale nu au fost întotdeauna eficiente – fie prin organizarea defectuoasă a exploatării resurselor piscicole (suprapescuitul speciilor economic valoroase, lipsa evidenței pescuitului (în ultimii 7-8 ani nu se duce nici o evidență), nerespectarea regimului de pescuit, neevaluarea stării resurselor piscicole, ineficacitatea măsurilor ameliorativ-piscicole (în ultimii 10-12 ani nu s-a efectuat nici o măsură, cu excepția unor populări în

formule cantitativ-calitativ neargumentate ştiinţific) ş.a., sau prin imperfecţiunea cadrului legislativ-normativ, şi în multe cazuri, şi din incompetenţa organelor pentru protecţia resurselor piscicole care a rămas fără specialişti calificaţi (prin legea nr. 185 din 21.09.17 Serviciul Piscicol a fost desfiinţat iar obligaţiile lui au fost delegate Inspectoratului pentru Protecţia Mediului şi Agenţiei de Mediu în structurile cărora nu sunt prevăzuţi specialişti calificaţi (ihtiologi, hidrobiologi)).

2. Exploatarea resurselor piscicole naturale (autorizarea şi evidenţa pescuitului, stabilirea şi atribuirea cotelor pentru pescuit, realizarea măsurilor ameliorativ piscicole şi supravegherea respectării actelor normative şi legislaţiei în domeniu) este administrată de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi protecţia mediului (legea nr. 149 din 08.06.2006, art. 33, *alin. (1)*, *lit. a)*), şi legea nr. 1515 din 16.06.1995, art. 15, *lit. c)*) şi de capacităţile şi eficienţa activităţii acestei instituţii publice, în mare parte, depinde starea resurselor biologice acvatice în bazinele piscicole naturale. În acest aspect, luând în consideraţie că resursele piscicole naturale este componentul de mediu care este administrat (evaluarea, autorizarea pescuitului, stabilirea cotelor pentru pescuit, determinarea măsurilor ameliorativ-piscicole) de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi protecţia mediului, în modificările Legii fondului piscicol, pescuitul şi piscicultura nr. 149 din 08.06.2006 trebuie prevăzută crearea în cadrul Inspectoratului pentru Protecţia Mediului a unei subdiviziuni specializate (ihtiologi, hidrobiologi, evaluatori) pentru asigurarea protecţiei resurselor piscicole, reproducerea resurselor piscicole şi desfăşurarea măsurilor ameliorativ piscicole.

Referinţe:

1. CURCĂ Dumitru. Contribuţia unor personalităţi ale medicinii veterinare contemporane savantului Grigore Antipa, la dezvoltarea pisciculturii în România **În: Revista Columna N.** 10, 2017, Academia Română. p. 61-89. ISSN 2285 – 4878.
2. TUDOSE, T. „Tradiţia, promotoare a pescuitului gălăţean” Tipog: Evrica Eurodips, Galaţi, 2015, 573 p. ISBN 978-973-0-19484-5
3. GUCEAC, I., URSU V. Etapele formării legislaţiei ecologice în Republica Moldova: aspecte istorice. În: Revista Naţională de Drept, 2007, nr. 7. p. 24-26.
4. Registrul de Stat al actelor normative. https://www.legis.md/
5. BULAT, Dm. Ihtiofauna Republicii Moldova: ameninţări, tendinţe şi recomandări de reabilitare. Chişinău: Foxtrod, 2017, 343 p.
6. Rapoartele anuale ale Inspectoratului de Stat pentru protecţia şi reproducerea resurselor piscicole şi reglementarea pescuitului aa. 1952, 1955, 1979, 1982, 1983, 1987, 1992, 1993, 1996, 1998, 1999, 2001, 2002, 2003, 2005, 2007.
7. Inspectoratul pentru Protecţia Mediului din Republica Moldova (2020), Anuarul anilor 2019, 2020, 2021, 2022 „Protecţia mediului în Republica Moldova”. http://ipm.gov.md/ro/rapoarte-anuale
8. Antipa Gr. Pescăria şi pescuitul în România, 1916.
9. Decret-Lege privitor la modificarea, completarea şi unificarea dispoziţiunilor din legea asupra pescuitului din 10 octombrie 1896. (MO nr 272 din 23 noiembrie 1939).
10. Legea asupra pescuitului în România din 10 octombrie 1896.
11. Hotărârea guvernului URSS din 25 septembrie a. 1935 „Cu privire la reglementarea pescuitului şi protecţia resurselor piscicole”.
12. Regulile pescuitului în bazinul Mării Negre în limitele teritoriale ale Federaţiei Ruse, Ucrainei şi Republicii Moldova. 1955.
13. Правила рыболовства в бассейне Черного Моря. Утверждены Приказом Министерством рыбного хозяйства СССР от 1 декабря 1969, № 402. Белгород-Днестровск.
14. Правила любительского и спортивного лова рыбы и других водных организмов и растений в западномчерноморском бассейне. Утверждены Приказом начальника бассейнового управления «Запчеррыбвод» 24 октября 1983, № 148. Кишинев.
15. Правила рыболовства в водохранилище Костешты-Стынка. Утверждены Приказом Министерством рыбного хозяйства СССР от 29 июня 1984, № 343.

16. Правила рыболовства в водах реки Дунай и ее придаточной системы в границах СССР. Утверждены Приказом Министерством рыбного хозяйства СССР от 13 ноября 1968, № 362. Белгород-Днестровск.
17. Regulile cu privire la protecția resurselor piscicole și reglementarea pescuitului în bazinele piscicole din Republica Moldova. 1993. Aprobat de Departamentul de Stat pentru protecția Mediului înconjurător 27.01.1993
18. Legea regnului animal nr. 439-XIII din 27.04.1995. „Regulamentul cu privire la protecția resurselor piscicole și reglementarea pescuitului din bazinele piscicole din republică". 1995. MO nr. 62-63 din 09.11.1995, art. nr. 688.
19. Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul protecției resurselor piscicole și reglementarea pescuitului în r. Prut și în lacul de acumulare Costești-Stânca, 2003.
20. Legea fondului piscicol, pescuitul și piscicultura nr. 149 din 08.06.2006. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131203&lang=ro#
21. Природа и закон. (сборник нормативных актов по охране природы и рациональному использованию природных богатств Молдавской ССР. Кишинев, 1970. ст. 535.
22. Сборник руководящих документов органов рыбоохраны. Том 1. Охрана рыбных запасов и регулирование рыболовства, 1974, Москва, с. 436.
23. Рыбоохрана. Сборник документов. Москва «Юридическая литература» 1988, с. 613.

Date despre autori:
Dumitru BULAT, conferențiar cercetător, Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova.
E-mail: bulatdm@yahoo.com
ORCID: 0000-0003-1134-7176

Nicolae ȘAPTEFRAȚI, cercetător științific, Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova.
E-mail: nicolae.saptefrati77@gmail.com

Denis BULAT, conferențiar cercetător, Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova.
E-mail: bulat.denis@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0591-3960

Gheorghe AVORNIC, doctor habilitat, profesor, Universitatea „Constantin Stere".
E-mail: avornic@yahoo.fr
ORCID: 0000-0002-2673-4331

Prezentat la 05.04.2023